- בנין הבית -
עזר כנגדו - מה עניין תבונות
שונות אז שונות בבנין האדם?

(יח) לא טוב היות האדם לבדו. לא לענין נקבה דבר ה' שיהא ממין האדם, דזה פשיטא שלא גרע האדם מכל הברואים שהנקבה המקיימת המין הוא ממינו, אלא לא טוב שיהיה לו נקבה כמו לשאר ברואים שאינם לעזר בכל הליכות החיים, ורק בעת הזווג היא מזדמנת לפניו, אבל לא טוב שיהא האדם בזה האופן, [והכי פי' הראב"ד בס' בעלי הנפש בהקדמה]: אעשה לו עזר כנגדו. משום שהאדם אין טבע מינו באופן אחד, כי כל המדות וכל הברואים כלולים בו, וזה האדם טבעו נוטה לזה האופן, וזה האדם להיפך, על כן יש לעשות העזר שהיא האשה ראויה לכל אופן שיהא בהאיש, והיינו כנגדו, איך שהוא נצרך לעזר תמידי לפי תכונתו, [וכיב"ז להלן ל"ג י"ב ואלכה לנגדך יע"ש] (א):

הרמ"ן דבר, בראשית, פ"ב

(כג) לו לאשה. ותלד לו. לו מיותר, מכאן למדו חז"ל בב"ב דק"ט לעולם ידבק אדם בטובים, ואלו הבדל בין בני משה לבני אהרן משום משפחות הנשים, והיינו דיוק המקרא לו לאשה כראוי לו, ואלד לו ג"כ הכי דודאי גם זכותו גרם לכך, וכמבואר לשון שאלתות דר"א פ' זו ע"ז המאמר דמסייע זכותא דמשפחה דאבא ומשפחה דאימא ונפיק זרעא מהוגנא: (כה) לקח לו. זה הלשון משונה מלשון המקרא כ' וכ"ג, וגם לו חדא מיותר, ובא ללמדנו שאע"ג דבת פוטיאל לא היתה מיוחסת יותר מלפורה אשת משה, ומכ"מ זכתה להוליד את פינחס, והיינו משום שהיתה לעזר גדול להליכות עולמו של אלעזר, והפי' לקח לו, הוא כמש"כ בס' בראשית ל' י"ט שהוא לעזר חייו, ובשביל שראה אלעזר שתסייעהו הרבה להיות איש המעלה, לא דקדק על היחס, והיתה משום זה ראויה לו לאשה וזכתה בשביל זה להוליד לו כראוי לו, דהני נשי דמאי זכיין באתנוי גברי, משא"כ לפורה אע"ג שהיתה צדקנית, אבל לא הועילה לגדולת משה כלל,

הרמ"ן דבר, בראשית, פ"ב

לימוד משותף

הנקודה הזאת מופיעה פעמים רבות כשבני הזוג לומדים יחד ב"חברותא". לפעמים הלימוד יחד עלול ליצור מתח בין האיש לאישה, שהרי הבעל למד את הדברים לפי סגנון הלימוד שלו, דייק בכל מילה ובכל משפט וכדו', ואילו האישה פעמים רבות לומדת בסגנון אחר. עלול להיווצר מצב, שתוך כדי הלימוד הבעל יזלזל באשתו מתוך הרגשה שהיא לומדת בצורה לא כל כך רצינית, והאישה מִצדה יכולה להרגיש שבעלה מתפלפל בכל מיני פלפולים, ואת התוכן עצמו הוא לא באמת מבין.

על הבעל לדעת שכאשר הוא לומד תורה עם אשתו - הוא לומד את **התורה של אשתו**. עכשיו זו לא חברותא בישיבה, אין בהכרח צורך לפלפל ולדקדק בכל דבר ודבר. על הבעל להקשיב, להבין מה **האישה** אומרת, לא מה הרמב"ם אומר ולא מה הרב קוק אומר. עכשיו היא חשובה, חשוב מה היא אומרת, עליו להקשיב לכל מילה שלה בצימאון. למה? כי אשתו אמרה את הדברים, ואם היא אמרה, זו כבר סיבה שזה יהיה חשוב לו. הדבר נכון גם ביחס לאישה: כשהיא לומדת עם בעלה היא לומדת את **התורה שלו**, ואם הוא אמר משהו - הרי שזאת האמת שלו, וזו כבר סיבה שהדברים יהיו חשובים בעיניה, שהיא תרצה להקשיב לדבריו.

מתוך גישה כזאת אף אחד מבני הזוג אינו 'נחנק', משום שלכל אחד מותר להגיד את שלו בחופשיות, והאמירה שלו לא גורמת לזלזול. כל אחד מהם שמדבר לא עושה זאת מתוך הרגשה שהוא חייב למצוא חן בעיני בן הזוג, והוא יודע שיקשיבו לו ושדבריו יתקבלו באהבה; וכן כל אחד יודע לשמוע, לקבל ולהבין את בן הזוג, וגם לשמוח בדבריו.

שניאור בן יחיא, תשס"ט

(א) וזהו לפי פשוטו, והמדרש ידוע בפירש"י זכה עזר לא זכה כנגדו, אמנם גם לפי הדרש אינו כמשמעות שהא נברא כדי לעזרו, ואיך משמע בלשון ה' עזר כנגדו, שיהא לו עזר או כנגדו, אלא הכוונה שהיגוד יהא לעזר, שהרי מי שהוא לעסני ורגזני אם אשתו מהא עוד מסייעתו לכך, אע"ג שבשעת הרוגז הוא נהנה מזה והיא לו לעזר, אבל אח"כ שסר הרוגז יש לו צער הרבה מזה שהוסיפה אשתו אש ועצים, והרי היא כנגדו, משא"כ אם מהא מנגדתו מתחלה ותשכך חמתו ותפיים אותו האדם שהוא מרגיז עליו, אע"ג שנראית באותה שעה שהיא מנגדתו, מ"מ היא העזר האמיתי שאין למעלה הימנו, וכן מי שטבעו שמח ביותר וכדומה בכל המדות, וא"כ הפי' עזר כנגדו במה שתהיה מנגדתו תהי לעזר, וחז"ל הוסיפו שאם זכה נשאר העיקרו עזר, היינו במה שהיא מנגדתו מתחלה, ואם לא זכה נשאר העיקרי כנגדו במה שהיא עזר מתחלה והיא מסייעתו לכל רוח רעה שעוברת עליו,

הרמ"ן דבר, בראשית, פ"ב

והנה בשני השמות הללו נתבאר שכבר יש לאשה שני תכליות. האחד מה שיור' עניו שם אשה כי מאיש לוקחה זאת וכמוהו תוכל להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות כמו שעשו האמהות וכמה לדקיות ונביאות וכאשר יור' פשט אשת חיל מי ימצא כמו שיבא שער כ"ב ב"ה. והשני ענין הולדה וחיות' כלי אליה ומובטעת אל הלידה וגדול הבנים כאשר יורה עליה שם חוה כאשר היא חיי' אם כל חי. והנה תהי' האשה כאשר לא תלד לסבה מהסבות מנועה מהתכלית הקטן ההיא אל מציאותה ותשאר להבא או להיטיב כמו בחיים אשר לא יוליד כי בהשלים עצמו באותו התכלית המיוחד להם נאמר ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש ונאמר ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות (ישעי' נ"ו) כי ודאי עקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים ע"כ מרס אף יעקב ברחל כשאמר הבה לי בנים כו' (בראשית ל') לנעור בה ולהשכיל בזה הענין הנכבד והיא שהיא אינה מתה לפי התכלית המשותף באשר מצע מצע פרי בטן כמו שיהי' בו הענין גם כן אם לא יוליד.

עקיבא יצחק

(כב) וצלה גם היא. אע"ג שהיתה מיוחדת למענוג ודרך לעשות איזה פעולה למנוע הלידה כדי שיתענג בה, אבל למך עצמו לא היה הולך אחרי שרירות לבו להתענג באשה מבלי מלך ג"כ: תובל קין. מנהיג עסק קין שהיא עבודת האדמה, והיינו לוטש כל חרש נחשת וברזל. ובזה עשה כלי חרישה וקצירה וכל הצורך לעבודה זו. וגם לפניו היה חורש נחשת וברזל, וכדאיתא בגמרא פסחים [נ"ד א'] בבת בעבת עשויה, אלא הוא היה לוטש ומשבח הכלי: ואחות תובל קין נעמה. כאשר הוא הואיל לילך אחרי ברכי חיות הכרחיים לאדם כמו שיטת קין, ככה אחותו היתה נעמה, ידוע המדרש נעימה במעשיה עד שזכתה להיות אשתו של נח, וזהו נעימות האשה שלא מבקש מותרות הרבה, ומכ"ש אם היא אשת אדם שהוא עובד אלהים, אשר יתר שאת לו אם אינו מבקש מותרות, כמ"ש לעיל עה"פ הלוא אם תיטיב שאת, ואז אשריו אם אשתו ג"כ אע"ג שאינה יכולה להטריד מוחה בעבודה ודביקות, מ"מ אינה מבקשת מותרות ואינה מטרדת דעת בעלה יותר משהוא רואה מדעת עצמו. ומש"ה כתיב ואחות תובל קין, הלה הכתוב את האשה ההיא באחיה, ללמד שהיא הלכה אחר אחיה בזה. נמצא מחלק טוב שבקין הושתת העולם עם מלד האשה, וזכתה להתחבר בקיום העולם עם זרע שת, אשר הוא וזרעו מכלים הבריאה כאשר יבואר:

הרמ"ן דבר, בראשית, פ"ד

(יט) ויקח לו. ויקח למך מיבעי, אלא משום דבדורות הללו היו הכל מרבין לקחת נשים ולהוליד בנים, והיה זה עיקר רצון הקב"ה להרבות ישוב העולם, ובאותו עת שלא היה הישוב מרובה כל כך היה רבוי בנים למצוה, אבל זה אינו אלא לפו"ר, משא"כ להיות לעזר כמעודת אשה לאיש זה הפרט די בכל זמן באחת, אבל למך לקח לו, היינו להיות לעזרו בהליכות העולם, על כן היו משובות ומצוינות עד שנקראו בשם. אמנם קרוב לומר דשמות אלו נתכנו על שם פעולתן, דכבר ביארנו בפסוק אעשה לו עזר כנגדו שאני אופני עזר הם, מדא מתחלה עזר להלוך אחרי רצון ורוח האיש, אע"ג שימצא אח"כ בזה איזה שגיאה ולא מזה שהיא כנגדו, ושניה להיפך שהיא מנגדתו ואינה מניחתו להלוך אחר רצונו ולבסוף מרגיש בזה עזר רב, ולמך השמש שני אופנים אלו בשתי נשים: שם האחת עדה. שהיא הסירתו מן הדרך אם עמד בדרך כסילות וכדומה: ושם השנית צלה. יושבת תמיד בצלו ולענגו, וכענין שתי נשים אלו פירשו חז"ל (במדרש שמואל ב' ובילקוט עה"פ מאהבת נשים) בשתי נשי דוד המלך אביגיל ומיכל, אביגיל בעוה"ב ומיכל בעוה"ז, היינו שהיתה אביגיל מונעתו מן החטא. ועל כן קרא הכתוב את עדה, האחת, לומר שהיא המיוחדת לעזר, וכמו שביארנו לעיל זכה עזר כו' ע"ש.

הרמ"ן דבר בראשית, פ"ד